

**TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA
PROGRAMI**

A TÜRKÇE DERSİ BİTİRME TEZİ

GÖÇ

Rehber Öğretmen:Buket Şafak Ciğeroğlu

Öğrencinin adı: Mehmet Kemal

Öğrencinin soyadı: GÖKÇE

Diploma numarası: 1129-0033

Sözcük Sayısı:3754

Araştırma sorusu: Orhan Pamuk'un "Kafamda Bir Tuhaflık" adlı yapıtında köyden kente göç izleği odak figür ve ailesi üzerinden nasıl işlenmiştir?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı A1 dersi Türkçe alanında çalışılan bu tezde, Orhan Pamuk'un "Kafamda Bir Tuhaflık" adlı yapıtında odak figür ve ailesi üzerinden göç izleği incelenmiştir. Odak figür ve ailesinin göç süreci boyunca yaşadığı zorluklar, diğer figürlerle olan ilişkileri ve yalnızlık süreci açıklanmıştır. Bu tezin amacı, yapıtta göç sürecinin yaratabileceği sorunları, bireylerin bu süreçte yaşadıkları zorlukları, odak figür ve ailesi üzerinden ortaya koymaktır.

İki bölümden oluşan tezin ilk bölümünde köyden kente göç süreci ve kent yaşamının zorlukları ve aile ilişkileri üzerinden incelenmiştir. Tezin ikinci bölümünde ise odak figürün ve ailesinin şehre göçünden yıllar sonra yaşanan şehir hayatındaki değişim incelenmiş ve bu değişimin figürler üzerindeki etkisi açıklanmıştır. Sonuç kısmında ise odak figürün yalnızlığının sebepleri ve onda yarattığı duygular belirtilmiştir.

Sözcük Sayısı: 118

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	3
1.Köyden Kente Göç Süreci.....	4
1.2 Kent Yaşamının Zorlukları.....	7
1.3.Aile İlişkileri.....	10
2.Değişen Şehir.....	12
2.2.Yalnızlık Süreci.....	14
Sonuç.....	17
Kaynakça.....	18

GİRİŞ

Bireyler içinde yaşadıkları çevrede ve zor yaşam koşulları karşısında yaşadıkları yeri hatta ailelerini geride bırakarak göç etmek zorunda kalabilirler. Maddi imkansızlıklar, sosyal yaşam koşulları gibi birçok sebep bireylerin göç etmesine neden olabilir. Bu süreç yabancılaşma, yalnızlık ve alışma süreci gibi birçok sorunu beraberinde getirebilir. Kendini göç ettiği yere ait hissetmeyen birey bu sebepten dolayı yabancılık hisseder ve yalnızlık duyar. Orhan Pamuk'un "Kafamda Bir Tuhaflık" adlı yapıtında bu sürecin zorlukları ve bireylerde göçün yarattığı etkileri ortaya konmuştur. Göç izleğinin odak figür ve ailesi üzerinden işlendiği yapıtta her figürün bakış açısından bu zorlu süreci gözlemlemek mümkündür.

Yapıtın odak figürü olan Mevlüt Karataş, genç yaşta köyünü ve annesini geride bırakıp babası ile İstanbul'a yerleşmek durumunda kalmış saf ve dürüst bir insandır. Bu göç ve şehre alışma sürecinde odak figürün gerek psikolojisi, satıcılık yaparken hissettiği yalnızlığı ve diğer figürlerle olan ilişkileri göç sürecinin insanları nasıl etkilediğini ortaya koyar. Bunun yanı sıra yapıtta odak figür dışındaki figürlerin de duygu ve düşüncelerine sıkça yer verilmesi de sürecin anlaşılmasında büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle tez, odak figür başta olmak üzere diğer figürlere de yer verilecek ve süreci çeşitli farklı bakış açılarından değerlendirilmiştir. Tezin birinci bölümünde odak figürün göç ettiğinde şehirde yaşadığı zorluklar ve alışma süreci açıklanmıştır. Bu bölüm köyden kente göç süreci, kent yaşamının zorlukları ve aile ilişkileri olmak üzere üç kısma ayrılmıştır. Tezin ikinci bölümünde ise göç sürecinden yıllar sonra şehir hayatının ve sosyal yaşamın değişmesinin odak figür ve ailesi üzerinde olan etkisi ortaya konmuştur. Bu bölüm değişen şehir ve yalnızlık süreci olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir.

1.GÖÇ SÜRECİ

Orhan Pamuk, *Kafamda Bir Tuhaflık* adlı yapıtında köyden kente göç sürecini ve bireylerin bu süreçte çektikleri zorlukları toplumsal gerçekçi bir bakış açısıyla işler. Yapıtta bu süreç ve göç izleği, neredeyse her figür üzerinden farklı bir çerçeveden vurgulanır ve figürlerin yabancılaşma, şehre uyum sağlama ve yalnızlık gibi sorunları yansıtılır. Yapıtta göç izleği odak figür olan Mevlüt Karataş ve ailesi üzerinden işlenmiştir. Onun bireysel olarak yaşadığı maddi kaygılar, yalnızlık, eğitim ve aile ilişkileri gibi sorunlar aslında göç sürecini yaşayan toplumun genel sorunlarını da yansıtmaktadır.Sorunları benzer olmasına rağmen göç eden her birey ve aile şehir yaşamında kendi yolunu çizmiştir.

Yapıtta göç süreci olay örgüsünün temelini oluşturur. Figürlerin zamanla köylerinden geçim derdinden dolayı ayrılıp, her kesimden insanın bulunduğu, İstanbul şehrine göç etmesiyle zorlu göç süreci başlamıştır. Kardeşi ve kardeşinin ailesi ile şehre göç eden odak figürün babası Mustafa Karataş, abisinin aksine ailesini yanında İstanbul'a getirmemiştir. Yapıtın kurgusu boyunca görülen şehre alışma ve bu zorlukları atlatma süreci ailesi her daim yanında olduğu için Mevlüt Karataş'a göre çok daha kolay olmuştur. Bu durum yapıtta aile kavramının önemini gösterir. Ardından odak figür Mevlüt'ün babasının yanına gitmek için köyden ayrılması ve bu yüzden annesinden ve ablalarından uzak kalması, göç sürecinin yarattığı yalnızlığın Mevlüt'ün hayatına ilk büyük etkisidir.

Yapıtta, Mevlüt'ün annesi ve ablaları ile ilişkisi hakkında bilgi verilmemesine rağmen, Mevlüt'ün genç yaşta İstanbul'a göç etmesinin ardından hissettiği yalnızlık onun anne figürüne ne kadar ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Odak figürün babasının karşı çıkmasına rağmen sürekli teyzesinin evini ve amcaoğullarını ziyaret etmesi, aile ortamına duyduğu özlemden kaynaklanmaktadır. Mevlüt, babası ile geçim dertlerinden dolayı fazla vakit geçirememektedir.

Babası onun için fedakarlık yapmakta ancak oğlunun bir anneden alabileceği sıcaklığı ona verememektedir.

Şehre ailesi ile göç eden odak figürün amcaoğulları, göç sürecinin zorluklarından Mevlüt ve babasına göre çok daha az etkilenmiştir. Yapıtta, Hasan Aktaş ve Mustafa Karataş figürlerinin göç süreci kutupluluk tekniği ile aktarılmıştır. Hasan Aktaş ve oğulları şehrin zorluklarının üstünden ailecek kolaylıkla gelirken, Mustafa Karataş ve oğlu Mevlüt, şehir yaşamına onlar kadar uyum sağlayamamışlardır. Mevlüt'ün hayatı boyunca çeşitli seyyar işler yaparak güç bir şekilde geçinirken, amcaoğulları Korkut ve Süleyman'ın zamanla kendi işlerini kurmaları ve çok para kazanmaları da şehir yaşamının bireyleri farklı noktalara getirebileceğini kutupluluk tekniğiyle ortaya koyar. *“Bırak bu yoğurtculuğu artık Mevlüt. Hepimizin babası yoğurtçuydu, ama bizim şimdiden kendi işlerimiz var.”* (Pamuk, 135). Yapıt boyunca Mevlüt'ün yalnızlık duygusu ve “kafasındaki tuhafılık” her zaman devam etmiş ve şehir yaşamı birçok yönden Mevlüt'ün ruhsal durumunu etkilemiştir. Bu etkilerden en önemlisi şehir yaşamının Mevlüt iç dünyasında büyük bir yalnızlığa sürüklemesidir.

Odak figürün hissettiği bu yalnızlık duygusu yapıtta açıkça ortaya konmuştur. *“Kafamda bir tuhafılık var dedi Mevlüt, Ne yapsam bu alemde yapayalnız hissediyorum kendimi.”* (Pamuk, 154). Odak figürün yapıt boyunca bahsettiği kafasındaki tuhafılık, onun hayatı boyunca devam etmektedir. En mutlu yıllarında bile onun peşini bırakmayan bu tuhafılık adeta bir hastalık gibi Mevlüt ile bütünleşmiştir. Geceleri boza satarken saatlerce yalnız yürümesi ve hayaller kurması şehrin farklı yüzlerini kendi dünyasınca algılamasına neden olur. Bunun sebebi ise Mevlüt'ün kafasındaki tuhafılığı şehir ile bütünleştirmesi ve tuhafılığın kafasında mı şehirde mi olduğunu anlayamamasıdır. *“Çamurlu, dar yolun kıvrımlarında yavaşlayan kamyonun lambaları kayaları, ağaç hayaletlerini, belirsiz gölgeleri ve esrarlı şeyleri gösterdikçe, Mevlüt bütün bu harikalara onları hayatını sonuna kadar unutamayacağını iyi bilen birinin yoğun dikkatiyle bakıyordu. Daracık yolla birlikte bazan kıvrıla kıvrıla*

yükseliyor, derken iniyor, çamurlar içinde kaybolmuş bir köyün karanlığı içerisinde sessizce geçiyorlardı. Köylerde köpek havlıyor, sonra gene öyle derin bir sessizlik başlıyordu ki Mevlüt tuhaflık kendi kafasında mı, dünyada mı çıkaramıyordu.” (Pamuk, 19). Mevlüt’ün hissettiği bu tuhaflık aslında onun yalnızlık duymasının bir sonucudur.

Kafamda Bir Tuhaflık adlı yapıtta köyden kente göç süreci Mevlüt ve ailesi dışında Abdurrahman Efendi ve Hacı Hamit Vural gibi figürler üzerinden de işlenmiştir. Odak figürün kayınpederi olan Abdurrahman Efendi, yapıtta şehir hayatına tutunamamış ve bir süre sonra köyüne geri dönmek zorunda kalmış bir figür olarak karşımıza çıkar. Bunun en büyük nedeni onun üç tane oğul sahibi olarak İstanbul’u fethetme hayali kurarken, üç tane kızı olmuş ve şehre tek başına gitmek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine yalnız kalan ve şehre tutunamayan Abdurrahman Efendi köyüne geri dönmüştür. Bu durum göç sürecinin bireyleri içinden çıkılmaz bir yalnızlığa itebileceğinin kanıtıdır.

Hacı Hamit Vural ise Abdurrahman Efendi’nin aksine şehre göç sürecini kendi ve ailesinin lehine kullanabilmiş bir figürdür. Şehre ilk geldiklerinde bütün köylüler gibi fakir ve iş arayışında olmalarına rağmen, Hacı Hamit Vural ve ailesi bütün fırsatları değerlendirip inşaat işine girerek zengin olmuşlardır. Olay örgüsünde, Abdurrahman Efendi’ye zıt olarak gösterilen bu figür, göç sürecinin zorlukları ne olursa olsun, bireylerin kendi yolunu çizebileceğini göstermektedir.

Yapıtta bulunan bütün figürlerden görüldüğü gibi göç süreci her bireyi farklı bir şekilde etkilemiştir. Figürler, yapıtın ana izleklerinden olan yabancılaşma ve yalnızlık duygularını yaşamaktadır.

1.1.KENT YAŞAMININ ZORLUKLARI

Kent yaşamının beraberinde getirdiği zorluklar vardır ve birey kent yaşamına sonradan alışmaya çalışıyorsa şehrin birçok zorluğundan olumsuz etkilenmesi kaçınılmazdır. Orhan Pamuk'un "*Kafamda Bir Tuhaflık*" adlı yapıtında şehrin zorlukları köyden kente sonradan göç eden figürler üzerinden aktarılmıştır. Bu zorluklardan en çok etkilenen figür Mevlüt Karataş'tır. Köyden kente babası ve amcası ile göç eden odak figürün etkilendiği zorlukların başında maddi imkansızlıklar, annesinden ve kardeşlerinden uzak kalma, şehrin yarattığı yalnızlık ve eğitimini ve çalışma hayatını birarada yürütme zorunluluğu gelir. Bütün bu zorluklar birleştiğinde Mevlüt'ün şehir hayatına alışması uzun ve zorlu bir sürece dönüşmüştür.

Mevlüt'ün köyden kente göç sürecinin ilk zamanlarında, kurgu boyunca görülen seyyar satıcılık ve okul hayatını bir arada sürdürme zorunluluğu odak figür için şehrin zorluklarındandır. Köyden göçmelerinin temel sebebi olan maddi imkansızlıklar Mevlüt ve babasının peşini şehir hayatında da bırakmamıştır. "*Okula yazdırıyoruz, diye devam etti Mustafa Amca. "Ama kitaptı, defterdi çok tutuyor. Bir de ceket lazımış."* (Pamuk, 58). Genç yaşta annesinden ayrılan ve şehre alışmaya çalışan odak figürün gündüzleri okula gittiği halde geceleri babası ile yoğurt satmaya çıkması onu olumsuz yönde etkilemektedir çünkü bu durum odak figürün eğitim hayatını ve şehre alışma sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Yine de Mevlüt bu durumdan şikayetçi değildir ve hem okul hayatını hem de satıcılık işini aksatmadan ve büyük bir umutla yerine getirmektedir. Bunun nedeni Mevlüt'ün kurgu boyunca gözlemlenebilen iyimser ve saf karakteridir. "*Orta okulun ikinci yılında okuldan da satıcılıktan da hiç soğumamıştı. Kimi akşamlar, "Ben seninle bozaya geleceğim, yarın okul yok" derdi. Sesimi çıkarmazdım. Bazı günler de " Yarına dersim var, ben okuldan doğrudan eve gideceğim." derdi."* (Pamuk, 77). Odak figürün iyimser karakteri her türlü zorluğu atlatmasını sağlamıştır.

Odak figürün azminin arkasındaki en büyük neden onun öğrenmeyi çok sevmesi ve okumak istemesidir. *“Mevlüt müdürün istediği gibi her şeyi vatani için yapan Atatürk gibi olmayı da isterdi. Bunun için ortaokulu ve liseyi bitirmesi gerekiyordu. Bunu ne aileden ne de köyden kimse başaramadağı için, bu hedef Mevlüt’ün kafasında ulaşılması zor kutsal bir şey olarak kaldı.”* (Pamuk, 71-72) Bu azim aslında odak figürün iç dünyasındaki doğruluk ve idealist olma düşüncelerini yansıtmaktadır. Okul yaşamında başarısız ve ilgisiz öğrencilerin arasında olsa da, Mevlüt her zaman kendini sınıfta önde oturan başarılı çocuklar gibi hissetmiş ve onlarla arkadaş olmak istemiştir. *“Ön sıralarda oturan ve ödevlerinin düzenli yapan bazı iyi aile çocuklarıyla arkadaşlık etmek, onların yanına oturmak Mevlüt’ün kendini daha iyi hissetmesini sağlıyordu.”* (Pamuk, 73). Bu durum Mevlüt’ün başarılı olma isteğinin bir göstergesidir.

Toplumsal gerçekliğin eğitim üzerinden yansıtıldığı yapıtın kurgusunda, Mevlüt her ne kadar okumaya hevesli olsa da sosyal konum ve maddi şartlar nedeniyle seyyar satıcılık yapmak zorunda kalmıştır. Odak figürün okuduğu Atatürk Erkek Lisesi’nde var olan sosyal konum ayrımıdır. Öğretmenlerin çocukları tarafından iyi aile çocukları ve yoksul gecekondü çocukları olarak ikiye ayrılan öğrenciler, buldukları konuma göre öğretmenlerden ilgi görmektedirler. *“Müdür Fazıl Bey’in en büyük derdi ön sırada oturan iyi aile çocuklarıyla yoksul öğrenci kalabalığı arasında uyum ve düzen sağlayıp okulda disiplini tesis etmektir.”* (Pamuk, 72) Bundan dolayı odak figür Mevlüt her ne kadar başarılı bir öğrenci olmaya çalışsa da yoksul ve köylü olduğu için öğretmenlerinden yeterince ilgi görmemektedir. Mevlüt’ün okul yaşamı dönemin eğitim koşullarını ve eşitsizliğini yansıtmaktadır. Bu sayede dönemin köyden kente göç ve sosyal ayrımcılık gibi sorunları eğitim izleği üzerinden verilir.

Şehrin oluşturduğu en büyük zorlulardan biri ise bireyin şehre alışma sürecinde hissettiği yalnızlıktır. Yapıtta yalnızlık izleği odak figür Mevlüt’ün yıllarca süren ve en mutlu anında bile hissettiği yalnızlık duygusu üzerinden aktarılmıştır. Odak figürün yalnızlığının

temel nedeni şehrin kalabalıklığı ve zorlukları arasında sırtını dayayacak başka bir figür bulamamasıdır. İstanbul'a geldikten sonra sevgi eksikliği yaşayan Mevlüt'ün, Rayiha'ya aşık olmamasına rağmen zaman içinde onu çok sevmesi ve en iyi arkadaşı haline getirmesi, Rayiha'nın her zaman Mevlüt'e destek olması ve sorunlarını paylaşmasından kaynaklanmaktadır. Rayiha onun şehrin zorlukları arasında yalnızlığını paylaşabileceği tek kişidir. Diğer bir yandan Mevlüt'ün amcaoğulları da köyden kente sonradan göç etmelerine rağmen, ailece bir arada olmalarına rağmen yalnızlık yaşamaktadır. Mevlüt'ün aksine amcaoğulları hem anne sevgisi ile büyümüş hem de maddi olarak daha iyi koşullarda yaşamışlardır. Mevlüt ve babası soğuk ve tek odalı bir gecekonduda kalırken odak figürün amcaoğulları aile ortamı içinde ve güzel bir evde yaşamışlardır.

Mevlüt'ü kent yaşamında etkileyen zorluklardan bir tanesi de maddi imkansızlıklardır. Odak figür hayatı boyunca bozacılık, yoğurtçuluk, ve pilavcılık gibi birçok iş yapmış fakat her zaman zar zor geçinmiştir. Bu durumun sebebi onun para konusunda hırssız ve saf olmasıdır. Mevlüt geceleri sokaklarda tek başına yürümeyi sevdiği için az para kazandığı bozacılık mesleğini bırakmamıştır. Odak figürün bu konudaki tutumu ailesine ve kendisine zaman zaman olumsuz durumlar yaratsa da Mevlüt her zaman halinden memnun olmuştur. Amcaoğulları Korkut ve Süleyman şehir yaşamları boyunca iş ve para konusunda Mevlüt'e göre çok daha hırslıdır. Mevlüt zor geçinirken amcaoğulları zamanla işlerini büyüterek zengin olmuşlardır. *“Bırak bu yoğurtçuluğu artık Mevlüt. Hepimizin babası yoğurtçuydu, ama bizim şimdiden kendi işlerimiz var.”* (Pamuk, 135) Korkut ve Süleyman Mevlüt'e yardım etmek istemesine rağmen, o bu tekliflerin çoğunu reddederek işine devam etmiştir.

Şehir yaşamının birçok zorluğu vardır ve bu zorluklar kente sonradan göçen bireyleri olumsuz yönde etkilemiştir. Bu koşullardan etkilenme süreci her birey için farklı gelişir. Orhan Pamuk'un *“Kafamda bir tuhaflık”* adlı yapıtında kent yaşamına alışma süreci ve zorlukları birçok figür üzerinden yansıtılmaktadır. Bu durumdan en çok etkilenen ise odak figür Mevlüt

Karataş'tır. Maddi imkansızlıklar, eğitim eksikliği ve yalnızlık gibi olumsuzluklar onun toplumdaki konumunu belirlemiştir. Yapıtta onun karşıt örneği olarak ise şehir hayatını zamanla lehlerine çeviren amcası Hasan Aktaş ve oğulları görülür.

1.2.AİLE İLİŞKİLERİ

Bireyin hayatında büyük yer kaplayan etmenlerden biri olan aile bireyin küçüklüğünden başlayarak tutum ve davranışlarına yön verir. Aile ilgisinden ve sevgisinden uzak büyüyen bireyler toplumda kendilerini yalnız hisseder. Orhan Pamuk'un "*Kafamda Bir Tuhaflık*" adlı yapıtında aile olgusu odak figür ve onun ailesi üzerinden yansıtılmaktadır. Köyden kente göçtükleri genç yaşlarında kardeşlerinden ve annesinden ayrılmak zorunda kalan Mevlüt, çok zorluk yaşamıştır. Genç yaşta aile sevgisinden uzak kalan odak figür Mevlüt, kimi zaman kendini yalnız hissetmiş kimi zaman şehrin kalabalıklığı içinde kaybolmuştur. Mevlüt'ün şehirde kurduğu aile de onu her yönden desteklemiş ve şehir yaşamına tutunmasına yardımcı olmuştur.

Yapıtta, genç yaşta köyünü ve ailesini terkedip zor bir göç sürecine giren odak figürün yaşamı yansıtılmaktadır. Şehre göç ederken kardeşlerini ve annesini geride bırakan Mevlüt, bu durumdan dolayı İstanbul'a alışma sürecinde kendisini yalnız hissetmiş ve şehre tutunmaya çalışırken zorlanmıştır. Odak figürün yapıt boyunca bahsettiği kafasındaki tuhaflık da bu yalnızlık ve sevgisizliğin bir sonucudur. Odak figürün İstanbul'da tutunacağı ve destek alacağı tek kişi babasıdır. Mevlüt yaşam mücadelesini babası ile beraber sürdürmektedir ancak Mustafa Karataş şehre alışma ve maddi imkansızlıklar sürecinde sıcak bir aile ortamı sağlayamamıştır. "*Babam ta beşikten beri bana kin besler.*" (Pamuk, 43) Mevlüt ile babasının arası çok iyi değildir.

Mevlüt'ün amcası olan Hasan Aktaş ise İstanbul'a göçerken Mustafa Karataş'tan farklı olarak karısını ve çocuklarını da yanında getirmiştir. Bu sebepten dolayı odak figürün

amcaoğulları Korkut ve Süleyman çocukluk ve gençlik süreçlerinde aile sevgisi eksikliği duymamıştır. Bu da onların şehre Mevlüt'e göre daha kolay alışmasını ve yalnızlık hissetmemelerini sağlamıştır. Onun birçok kere babasının kızmasına rağmen amcasının evine gitmesi onun aile ortamına ve anne sevgisine olan özleminden kaynaklanmaktadır.

Yapıtta odak figür Mevlüt göç ettiği İstanbul şehrinde, bir düğünde göz göze geldiği ve aşık olduğu bir kızla kendi ailesini kurmak istemiştir. Fakat Mevlüt, amcaoğlu Süleyman tarafından kandırıldığı için istediği kızla değil, onun ablası Rayiha ile evlenmek zorunda kalmıştır. Bu yanlışlık sonucunda evlenen Rayiha ile Mevlüt beklenmedik bir şekilde mutlu olmuş ve birbirlerini çok sevmişlerdir. Kurgu boyunca kendisini yalnız hisseden ve şehre alışmakta güçlük çeken Mevlüt, her konuda Rayiha ya güvenmiş ve Rayiha ona her zaman destek olmuş ve özlemini çektiği aileyi onunla kurmuştur. Odak figürün eşine bu derecede bağlanmasının en büyük sebebi içindeki sevgi boşluğudur. Hayatı boyunca ve küçüklüğünde ailesinden ve çevresinden ilgi ve sevgi göremeyen Mevlüt , Rayiha'yı çok sevmiştir. "*Ben bu alemde en çok Rayiha'yı sevdim,*" dedi Mevlüt kendi kendine." (Pamuk, 466). Rayiha ve Mevlüt birbirlerini çok sevmesine rağmen, Mevlüt'ün yalnızlığı bitmemiştir. Kafasındaki tuhafıktan süreç boyunca bahseden Mevlüt, küçüklüğünde göç sürecinin yarattığı sevgisizliği zaman zaman hissetmektedir.

Odak figür Mevlüt'ün ailesinin en önemli parçalarından biri olan kızları her zaman onu mutlu etmiş ve yalnızlığının azalmasına yardımcı olmuştur. Kızlarına kendi yaşadığı zorlukları yaşatmak istemeyen ve onlara her zaman sevgi gösteren Mevlüt'ün hayatta Rayiha'dan sonra ikinci dayanağı kızlarıdır. Bu yüzden kızları evlenip evi terk ettiğinde, Mevlüt kendisini tekrar yalnız hissetmeye başlamıştır.

Ailesi insanın tüm hayatını ve düşüncelerini etkiler. Kişilerin küçüklüklerinde ailesinde yaşadığı ilgisizlik ve diğer sorunlar onların bütün hayatını etkiler ve yalnızlık ve mutsuzluk gibi

duygular yaşamasına neden olur. Orhan Pamuk'un "Kafamda Bir Tuhaflık" adlı yapıtında gençliğinde aile sevgisi görmemiş ve kendini yalnız hissetmiştir. Bu figür'ün küçükken yaşadığı yalnızlık ve sevgisizlik onun bütün hayatını etkilemiş ve kendisini tuhaf hissetmesine yol açmıştır.

2.DEĞİŞEN ŞEHİR

Tıpkı insanların zamanla değişmesi gibi şehirler de canlı varlıklar gibi zamanla değişebilir. Sosyal yaşam koşulları, gelişen teknoloji, dünyanın küreselleşmesi gibi birçok etken şehirleri çok hızlı bir şekilde değiştirebilir. Bu değişimler şehrin içindeki bireylerin hayatını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir ve onları yabancılaşma duygusuna sürükleyebilir. Orhan Pamuk'un "Kafamda Bir Tuhaflık" adlı yapıtında zaman içinde değişen İstanbul şehri ve bunun yapıtta bireyler üzerindeki etkisi ortaya konmuştur. Köyden şehre sonradan göç eden ve şehre alışmak için çaba sarfeden figürler, şehrin zamanla değişmesi ile tekrar bir yabancılaşma ve alışma sürecine girmişlerdir. Bu durumdan en çok etkilenen odak figür Mevlüt'tür. Zamanla değişen şehir onun kendini yalnız hissetmesine yol açmıştır.

Yapıtta şehrin değişmesindeki en büyük nedenlerden biri, Mevlüt gibi köylülerin köyden kente göç etmesidir. Bu durum şehirde nüfus artışına yol açmıştır. Göç eden insanların yaptıkları gecekondular nedeniyle şehirde çarpık kentleşme süreci başlamıştır. Bu durum hem göç eden köylülere hem de şehirli insanlar için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Köylüler gecekondularda çok kötü koşullarda yaşayıp para kazanmaya çalışırken çok zor bir süreç geçirmektedirler. Şehirliilerin birçoğu da köylülerin şehirdeki düzeni bozduğundan şikayetçidir. *"...diğeri ise en korkunç şeyin kapitalizm değil, Anadolu'dan ipini koparıp İstanbul'a gelen sonradan görme taşrahılar olduğunu bir öfke anında söyledi."* (Pamuk, 354). Bu sürecin zorluklarından en çok etkilenenlerden biri de odak figür Mevlüt'tür. Tek odalı bir gecekonduda babası ile yaşayan Mevlüt bir yandan satıcılık yaparken, bir yandan da eğitimini sürdürmek

zorundadır. Ayrıca eğitim hayatı da dahil olmak üzere her yerde köylüler ayrıma uğramakta ve ikinci plana atılmaktadır.

Kent hayatının değişme sürecinde Mevlüt'ü en çok etkileyen zorluklardan biri geçim sıkıntısıdır. Şehir hayatının zamanla değişmesi ile sokak satıcılarına rağbet azalmış ve piyasada daha ucuz ürünler ortaya çıkmıştır. Odak figürün satıcılığını yaptığı boza ise neredeyse hiç kimse tarafından içilmez hale gelmiştir. Bu yüzden çok büyük bir hevesle açtığı ve zengin olma hayalleri kurduğu bozacı dükkanı da kapanmıştır. Bunun yerine insanların hayatına giren çeşitli fabrika üretimi yiyecek ve ürünlere Mevlüt her zaman önyargılı olmuştur. “*Televizyonda Avrupai tuhaf adını işitir işitmez Mevlüt'ün sinir olduğu Tipitip cikletler, Golden çikolatalar, kutu içinde süper dondurmalar , çiçek şeklinde şekerler, gazete kuponu keserek alınan pilli oyuncak ayılar, renk renk saç tokaları, oyuncak saatler ve aynalar için Mevlüt'ün bazan içten bir coşkuyla bazen de suçluluk ve yetersizlik duygularıyla yaptığı harcamalar giderek artıyordu. (Pamuk, 273)*. Bütün bunlar değişen şehir hayatının odak figürün hayatına olan etkileridir.

Odak figür maddi koşul olarak her ne kadar zaman geçtikçe zorlansa da, yaptıktaki figürlerden bazıları bu durumu fırsata çevirmişlerdir. Mevlüt'ün amcaoğulları Korkut ve Süleyman ve Hacı Hamit Vural gibi bazı figürler şehir hayatı boyunca hırslı bir şekilde hareket etmiş ve şehir yapılaşmaya başladığında sahip oldukları arsalar sayesinde yapılan binalarda hak sahibi olmuşlardır. Bu durum onları maddi koşul olarak hırssız ve saf olan Mevlüt'e göre çok daha iyi bir konuma getirmiştir.

Şehrin yıllar içinde değişmesi odak figürü ruhsal olarak da etkilemektedir. Şehrin değişen yüzü karşısında, Mevlüt zaman zaman şehir yenilediği için sevinirken, zaman zaman da İstanbul'un eski güzelliklerini özlediği için üzülmemektedir. “*Yirmi yıldır İstanbul'daydı Mevlüt. Yeni yollar, yıkımlar, binalar, büyük reklamlar, dükkanlar, yer altı, yer üstü geçitleri*

ile şehrin bu yirmi yılda tanıdığı, alıştığı eski yüzünün yok olduğunu gördükçe buna üzülüyor, ama daha çok şehirde kendisi için bir şey yapıldığı duygusuyla bir sevinç duyuyordu.” (Pamuk, 260). Şehre ilk geldiğinde yaşadığı alışma ve yabancılaşma sürecini, şehir değiştiği için tekrar yaşamaya başlayan Odak figür kendini yeni şehre ait hissetmemektedir. Bu durum da onun kendini tekrar yalnız hissetmesine yol açmıştır.

2.2.YALNIZLIK SÜRECİ

Şehir hayatı içinde her türden birçok insan barındırmasına rağmen, bireyler bu kalabalığın ve şehir hayatının yoğunluğunun içinde yalnızlığa sürüklenebilir. Şehre sonradan göçenler ve bu hayata tutunmaya çalışanlar için ise yalnızlık ve devamında beliren yabancılaşma kent yaşamının yarattığı olumsuzluklardan biridir. Orhan “ *Pamuk’un Kafamda Bir Tuhaflık*” adlı yapıtında yalnızlık izleği kurgu boyunca odak figür Mevlüt üzereinden yansıtılmaktadır. Çevresinde birçok akrabası ve arkadaşı olmasına rağmen şehrin zorlukları ve alışma süreci içerisinde odak figür iç dünyasında büyük bir yalnızlığa gömülmüştür. Yapıtta yalnızlık ve yabancılaşma izleği Mevlüt ve çevresindekilerin hayatını birçok yönden etkilemiştir.

Yapıtta odak figürü yalnızlığa sürükleyen en büyük nedenlerden biri köyden kente göç sürecidir. Annesi ve kardeşlerini geride bırakarak babası ile şehre göçen Mevlüt, daha önce hiç yaşamadığı zorlu şehir yaşamı ile baş başa kalmıştır. Bu süreçte odak figür bir çocuk olarak çok ihtiyacı olduğu aile sevgisini alamamıştır çünkü annesinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Babası ise kentin zorlukları ve maddi imkansızlıklar yüzünden oğluna sevgisini yansıtamamıştır. Bu durum odak figürün yalnızlığının ve yabancılaşmasının birinci nedenidir.Şehir yaşamının zorlukları, maddi koşullar ve yaşam koşulları odak figür’ün yalnızlığının gitgide artmasına neden olmuştur. Yapıtın kurgusu boyunca Mevlüt şehrin zorluklarından her zaman etkilenmeye

devam etmiştir. Şehre ilk göçtüğünde maddi sıkıntılarından dolayı yaptığı boza satıcılığı onun geceleri boş İstanbul sokaklarında tek başına yürürken saatlerce hayal kurmasına olanak sağlamıştır. “*Ben yalnızca yürüken düşünebilirim. Durduğumda düşüncelerim de durur; benim kafam bacaklarımla hareket eder.*” (Pamuk, 447). Mevlüt hayallere ve düşüncelere daldığı bu zamanlarda kendisini her zaman yalnız hissetmiştir.

Yapıt boyunca karşımıza çıkan odak figürün kafasındaki tuhaflığın işlevi Mevlüt’ün iç dünyasında hissettiği yalnızlığı ve yabancılaşmayı yansıtmaktadır. Kurgu boyunca bahsedilen ve odak figürün peşini bırakmayan bu tuhaflık Mevlüt’ün yalnızlığından ve şehir hayatının onda yarattığı tuhaf düşüncelerden kaynaklanmaktadır. Odak figür hayatı boyunca, en mutlu anında bile hissettiği bu tuhaflığa çoğunlukla bir anlam verememektedir. Hayal kurmak Mevlüt’ün hayatının çok büyük bir parçasıdır ve onun kurduğu hayaller ve hayal kırıklıkları onda bu tuhaflık duygusunun artmasına neden olmaktadır. Bunun temel nedeni ise onun hemen hemen her zaman bulunduğu ortama ve bireylere yabancılık duymasıdır. Bunun en büyük kanıtı ise Mevlüt hayatındaki en sevdiği kişi olan Rayiha’nın yanında bile bu tuhaflığı hissetmesidir. Yapıtta odak figürün kafasındaki tuhaflığın okurlara aktarılmasında Rayiha’nın önemli bir işlevi vardır. Rayiha, Mevlüt’ün çevresindeki birçok insanın aksine her zaman ona destek olmuştur, Mevlüt de bütün sıkıntılarını onunla paylaşmaktan çekinmemiştir. “*Kafamda bir tuhaflık var dedi Mevlüt. “Ne yapsam bu alemde yapayalnız hissediyorum kendimi. “Ben yanımdayken bir daha asla öyle hissetmeyeceksin,” dedi Rayiha anaç bir tavırla.*” (Pamuk, 192). Rayiha’nın bu tutumu odak figürün kendisini her zaman güvende hissetmesini sağlamıştır.

Mevlüt, Rayiha’yı her ne kadar sevse de geceleri boza satmaya çıktığında yine düşüncelere ve yalnızlığına boğulmaktadır. “*Çok mutluysun Mevlüt ama ruhunda Rayiha’nın farkında olmadığı bir tuhaflık da hissediyordu.*” (Pamuk, 204) Buna rağmen odak figür akşam Rayiha’nın yanına gittiğinde bütün dertlerini unutmaktadır. “*Zaten eve dönüp Rayiha’ya sarılıp*

uyursa hayattaki bütün dertlerini unutuyordu. Dünyada dert ettiği şeyler de kendi kafasını bir tuhafılığından ibaretti” (Pamuk, 225) Mevlüt’ün yalnızlığını engelleyen nedenlerden bir diğeri ise kızlarıdır. Odak figür küçüklüğünde alamadığı aile sevgisini, çok sevdiği kızlarına fazlasıyla yansıtmaktadır. Kızları da Mevlüt’ün mutlu bir aile ortamına sahip olmasını ve bu sayede onun yalnız hissetmemesinin sağlamaktadır.

Rayiha’nın ölümü ve kızlarının evlenmesinin ardından Mevlüt tekrar sokaklarda hayal kurarak yürümeye ve yalnız hissetmeye başlamıştır. *“Rayiha’nın ölümünden ve kızlarının evlenmesinden sonra sanki İstanbul’un sokakları daha uzamış, sonu gelmeyen karanlık kuyulara dönüşmüştü.” (Pamuk, 123)*. Bütün bu yalnızlık ve tuhafılık duygusuna rağmen Mevlüt karanlık sokaklarda saatlerde yürümeye ve hayaller kurmaya büyük bir tutku ile bağlıdır. Onun birçok iş teklifi almasına rağmen çok kazançlı olmayan bozacılık mesleğini bırakmamasının nedeni budur. Bozacılık onun geceleri saatlerce düşünmesine ve hayal kurmasına olanak sağlamaktadır.

Bireylerin hayatındaki zorluklar ve ait olmama duygusu onları çevresinde birçok insan olmasına rağmen yalnızlığa sürükleyebilir. Orhan Pamuk’un “Kafamda Bir Tuhafılık” adlı yapıtında odak figür Mevlüt hayatı boyunca göç sürecinin ve yabancılaşma izleğinden dolayı kendisini yalnız hissetmiş ve bunu kafasındaki bir tuhafılık olarak görmüştür.

SONUÇ

Orhan Pamuk’un “Kafamda Bir Tuhafılık” adlı yapıtında odak figür Mevlüt Karataş, annesini ve ablalarını geride bırakarak babası ile İstanbul’ a göçmek zorunda kalmış saf ve dürüst bir figür olarak ortaya konmuştur. Mevlüt, İstanbul’da geçirdiği süreçte şehir yaşamına

alışmakta zorlanmış, zamanla değişen şehirle birlikte kendine bir yaşam kurmaya çalışmıştır. Kurgu boyunca kafasındaki tuhafıktan bahseden odak figür göç sürecinin zorluklarından ve bu sürecin yarattığı yalnızlık duygusundan etkilenmektedir. Kafasındaki tuhafılık da aslında onun yalnızlığından ve şehir yaşamına olan yabancılığından kaynaklanmaktadır. Süreç boyunca Mevlüt şehir hayatına gitgide daha yakın hissetmeye başlasa da, kafasındaki tuhafılık bir türlü onu yalnız bırakmamıştır. Yapıt boyunca devam eden bu yalnızlık Mevlüt'ün bir parçası olmuştur.

Yapıtta önemli yer tutan izleklerden bir tanesi de göç sürecini yaşayan insanların karşılaştıkları zorluklardır. Maddi imkansızlıklar, sosyal yaşam gibi birçok etken göç edenlerin önünde engel oluşturmaktadır. Buna rağmen bireylerin şehir yaşamında geldikleri durum tamamen kendi davranışlarıyla ilgilidir. Mevlüt gibi hırssız ve dürüst hareket edenler şehir hayatında maddi açıdan çok iyi durumlara gelemeyen, odak figürün amcaoğulları olan Korkut ve Süleyman gibi girişimci olanlar zamanla maddi durumlarını çok iyi yerlere taşımışlardır.

Orhan Pamuk'un "Kafamda Bir Tuhafılık" adlı yapıtında odak figür Mevlüt ve ailesi üzerinden köyden kente göç eden insanların alışmaya çalıştıkları şehir yaşamı kentteki değişimle birlikte verilmiştir. Göç süreci ve kentteki değişim odak figürün kişiliğini birçok yönden etkilemiş ve onun kendisini yalnız hissetmesine neden olmuştur. Odak figür zaman zaman ailesi ve çevresi sayesinde yalnızlığını yense de yalnızlığın bir sonucu olan kafasındaki tuhafılık her zaman devam etmiştir.

KAYNAKÇA

- Pamuk, Orhan. *Kafamda Bir Tuhafılık*. Yapı Kredi Yayınları, 2012. İstanbul.

